एकाइ ८ · फर्क आफ्नै देश

अध्ययन टिपोट

BLE मा कस्तो प्रश्न सोधिन्छ

- **CDC को तालिका एकाइ होइन, सिप जाँच्छ:** शब्दभण्डार ६ · वर्णविन्यास ३ · भाषिक संरचना ७ · पठन बोध ७ · बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ४ · निर्देशित रचना ३ · व्यावहारिक लेखन ३ · भाव विस्तार/व्याख्या ३ · पाठगत बोध ९ · निबन्ध लेखन ५
- **शब्दार्थ (२):** पासपोर्ट (आगन्तुक)
  - स्वाभिमान
  - उर्वर
  - निश्चल
- **शब्द पहिचान (२):** समावेशक वा लघुतावाची
  - चिम्टी
  - पोटी
  - ढिँडी
  - अम्खोरी
- **शुद्ध शब्द (१):**
  - स्वाभिमान
  - रङ्गीन
  - श्रमशील
  - सङ्गीत
- **वाक्य सम्पादन (२):** ह्रस्व, दीर्घ, लेख्य चिह्न; छ्य/क्ष
  - अक्षर
  - कक्षा
  - ओछ्यान
- **पठन बोध, व्याकरणिक (३):** गद्य अनुच्छेदको रेखाङ्कित शब्दको कारक र विभक्ति: कारक मात्र ०.५, दुवै १
- **बुँदा टिपोट, सारांश (४):** गद्य पाठको अंशबाट मात्र
- **भाव विस्तार वा व्याख्या (३):** ‘हामी हाम्रो पिँढीका लागि देश भएर बाँचौँ’
  - सन्दर्भ
  - अर्थ
  - आजको जीवन
- **पाठगत बोध (४, ५):** कवितांशका चार छोटा उत्तर; मूल सन्देश, युवालाई आह्वान

पाठको सार

- **कवि:** विक्रमपवन परियार (जन्म वि.सं. २०४३); **विधा:** गद्य कविता, सामाजिक विषय
- **विषय:** युवालाई देश फर्केर देश बनाउने आह्वान; विदेश जानेलाई दोष होइन, ती हात देशलाई चाहिन्छन् भन्ने जोड
- ७ श्लोक, ४१ पङ्क्ति

गद्य कविता: अक्षर, मात्रा, गणको नियम नमानी लेखिएको

- निश्चित नियम छैन; भावना मुख्य
- **विम्ब, प्रतीक:** सिधै नभनी चित्र, सङ्केतबाट
- **भित्री लय (अन्तर सङ्गीत):** शब्द, पदावली दोहोरिएर
- अनुप्रास अनिवार्य छैन

श्लोक श्लोक

- **१:** स्वाभिमान हिमाल जस्तो, विचार बुद्धको जस्तो; **वीर गोर्खाली, श्रमशील नेपाली**; वीरता अब श्रममा
- **२:** पैतालामा साहस, छाती तराईको फाँट जस्तो, निधारभरि माटाको रङ; **देश बनाउने अभियान**; ‘-नु छ’ = गर्नैपर्ने काम
- **३:** परदेशमा; **हरियो पासपोर्ट** छोडेर घर; युगलाई पसिनाले सिँचेर उर्वर
- **४:** चर्किएका भित्ता टाल्ने, चिरा परेका गरा ओसिलो पार्ने, पहाडमा गुराँस; देश **स्वतन्त्र** बाँचेपछि मात्र हिमाल हाँस्ने; डाँफेका प्वाँख जस्तो सपना; देशको **खम्बा** बन्ने
- **५:** ‘म’ → **‘हामी’**; ‘-नु छ’ → **लेखौँ**; लालुपाते, अक्करे भिरको गुराँस, आरोहीका पैताला: कठिन ठाउँमै ठुलो काम; श्रम, पसिना, विकासको सङ्गीत
- **६: कोदाली भएर** बाटो, **पुल भएर** सपना जोड्ने; **फर्क युवा हो फर्क**; इतिहास हामी आफैँले लेख्ने
- **७:** पाइलाहरू, मुट्ठीहरू, छातीहरू (बहुवचन: धेरैको अभियान); **युगान्तकारी नक्सा**; आउने पिँढीका लागि **देश भएर** बाँच्ने

मूल भाव: देशको भविष्य अरूले बनाइदिँदैनन्; युवाले साहस, सिप, पसिना देशमै लगाएर समृद्ध र स्वतन्त्र बनाउनुपर्छ

श्लोक	कसले	क्रिया	भाव
१	म	हुँ	पहिचान
२–४	म	चाल्नु छ, बनाउनु छ	जिम्मेवारी
५	हामी	लेखौँ	सँगै बोलावट
६–७	हामी, तिमी	खनौँ, फर्क, बाँचौँ	देशव्यापी आह्वान

चित्र	जनाउँछ
हिमाल / बुद्ध	स्वाभिमान / विचार, शान्ति
पसिना / पासपोर्ट	श्रम / परदेशको जीवन
चर्किएको भित्ता, चिरा परेको गरा	बेवास्तामा परेको गाउँ
गुराँस	कठिन ठाउँमा फुल्ने साहस, सुन्दरता
डाँफेको प्वाँख / खम्बा	रङ्गीन सपना / देश थाम्ने आधार
कोदाली / पुल	श्रम, निर्माण / सपना जोड्ने एकता
नक्सा	नयाँ युगको योजना

- **तुलना:** जस्तो, जस्तै, झैँ
- **दोहोरो:** फर्क, भएर, आफ्नै, -नु छ → भित्री लय
- **भाषा:** तत्सम (अदम्य, उर्वर, युगान्तकारी) र गाउँका शब्द (कोदाली, गरा, पैताला)

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
https://science-playground.com/learn/grade-8-nepali/pharka-aaphnai-desh

- **स्थान:** हिमाल, पहाड, तराई: सारा देश

शीर्षक: फर्क(काम), आफ्नै (आत्मीयता), देश (गन्तव्य); पूरा आह्वान → सार्थक

घाटु (अभ्यासको अनुच्छेद): लोकगाथाबाट; पात्र काल्पनिक

- राजा परशुराम, नवलपुरकी यम्फावती
- राजा रणभूमिमै मारिन्छन्, रानी सती जाने तयारी

शब्दार्थ

स्वाभिमान / श्रमशील: आफ्नो प्रतिष्ठाको गरिमा / मिहिनेत गर्ने बानी भएको

अदम्य / अभियान: दबाउन नसकिने / निश्चित उद्देश्यको प्रयास

पैताला / फाँट: खुट्टाको तल्लो भाग / फैलिएको जमिन

उर्वर / ओसिलो: धेरै उब्जनी हुने / अलि चिसो

गरो / निश्चल: खेतको भाग (बहुवचन गरा) / स्थिर

खम्बा / लालुपाते: थाम / टुप्पामा रातो पात हुने बोट

अक्कर / आरोही: अप्ठ्यारो स्थिति / हिमाल, पहाडमा चढ्ने

जोसिलो / ऊर्जाशील: जोस भएको / उत्साहले भरिपूर्ण

युगान्तकारी / आह्वान: युग सकेर अर्को ल्याउने / काममा बोलाउने

पिँढी / पासपोर्ट: पुस्ता / राहदानी

लघुतावाची शब्द: सानो अंश, एकाइ वा सानो रूप

- **अंश:**
  - एक चिम्टी नुन
  - काँक्राको चिरो
  - मासुको त्यान्द्रो
  - एक ढिँडी खुर्सानी
  - घिउको पित्को
  - लसुनको पोटी
  - दाउराको चोइटो
- **सानो रूप (प्रायः -ई):**
  - लौरो → लौरी
  - अम्खोरा → अम्खोरी
  - ठेको → ठेकी
  - पटुका → पटुकी
- **अरू:** पोथ्रो (सानो रुख), कर्द (सानो चक्कु)

व्याकरण: कारक र विभक्ति

- **कारक:** क्रियासँग नामको सम्बन्ध; **विभक्ति:** सम्बन्ध देखाउने चिह्न

कारक	कार्य	विभक्ति	चिह्न
कर्ता	काम गर्ने	प्रथमा	ले/बाट/द्वारा
कर्म	फल भोग्ने	द्वितीया	लाई
करण	साधन	तृतीया	ले/बाट/द्वारा
सम्प्रदान	दान, प्रदान	चतुर्थी	लाई/लागि/निम्ति
अपादान	छुट्टिने विन्दु	पञ्चमी	देखि/बाट
–	–	षष्ठी	को/का/की, रो/रा/री, नो/ना/नी
अधिकरण	आधार, स्थान	सप्तमी	मा

- **विभक्ति ७, कारक ६:** षष्ठीले नामलाई नामसँग जोड्छ: देशको इतिहास
- **चिह्न नहुन सक्छ:** दोर्जे पढ्छ (कर्ता); तरकारी ल्याइन् (कर्म)
- **क्रियालाई सोध्ने:** कसले? के? केले? कसलाई, कसका लागि? कहाँबाट? कहाँ?

वाक्य	कारक
पासाङले चित्र बनाए	कर्ता
उनले **कुचीले** बनाए	करण
छोरालाई बोलाउनुभयो	कर्म
भिक्षुलाई भोजन दिनुभयो	सम्प्रदान
छतबाट पानी चुहियो	अपादान
बसबाट आएँ	करण
अध्यक्षबाट उद्घाटन भयो	कर्ता

- दुवै सोधिए दुवैको नाम: **अधिकरण कारक, सप्तमी विभक्ति**

वर्णविन्यास: क्ष र छ

- **क्ष** (क्+ ष), **तत्सम:**
  - क्षमा
  - अक्षर
  - भिक्षु
  - क्षति
  - राक्षस
  - लक्षण
- **छ, नेपालीमा बनेका, बदलिएका:**
  - छाता
  - छुच्चो
  - छेपारो
  - छेस्को
- **छ, संस्कृतमै:**
  - छवि
  - परिच्छेद
  - अनुच्छेद
- बिचको 'क्ष' को आवाज सुन्ने; शब्दको परिवार हेर्ने: अक्षर, साक्षर
- **क्षत्रिय:** वर्ण; **क्षेत्रीय:** क्षेत्रसँग सम्बन्धित

रचना

गद्य कविता

- एउटा ठोस चित्र छान्ने: किसानका हात, हिलो
- 'हिलोले उसको नङ कालो छ' जस्ता ठोस कुरा
- पङ्क्ति अर्थअनुसार टुटाउने; जोड दिने शब्द अन्त्यमा
- दोहोरोले लय; अन्त्यमा सन्देश वा मोड; बोलेर सुन्ने

सारांश: मूलको एक तिहाइ; पहिले बुँदा, उदाहरण र दोहोरो हटाउने; पूरा वाक्यमा

प्रशंसा: साँचो, ठ्याक्कै के राम्रो भन्ने:

- कति राम्रो!
- स्याबास!
- तपाईंको यो काम साँच्चै प्रशंसनीय छ।

प्रायः हुने गल्ती

✗ कविताले विदेश जानेलाई दोष दियो
✓ ती हात देशलाई चाहिन्छन् भन्ने जोड

✗ गद्य कवितामा लय छैन
✓ दोहोरोले भित्री लय

✗ 'देशको' सम्बन्ध कारक
✓ षष्ठी विभक्ति; कारक होइन

✗ 'बसबाट आएँ' अपादान
✓ साधन: करण

✗ उत्तरमा 'मा' मात्र
✓ अधिकरण कारक, सप्तमी विभक्ति